

Eigen-wijs

Een trimestriële uitgave van VONAC, het nascholings- en pedagogisch begeleidingscentrum van
VOOP – Vlaams Onderwijs OverlegPlatform.

Jaargang: 1

Nummer: 3, april 2002

In dit nummer vind je:

Wegwijs

Voorwoord (p. 1)

(...een nieuwe naam...)

Colofon (p.1)

(zoals het hoort!)

Wie, waar & hoe? (p.2)

(wegwijs in het VONAC landschap)

School in de kijker

“RITMICA BLO school”,

door Christiane Samaey (p.3)

Christiane bracht een interessant bezoek aan deze school

April thema's

“De nieuwe wereld”, door Christiane Samaey (p.5)

(het thema “wereldoriëntatie” - uitgebreid)

“Evolutie in professionele begeleidingsconcepten: supervisie -
werkbegeleiding - coaching”, door Mike Vrijsen (p.9)

(aanloop naar de VONACnascholing)

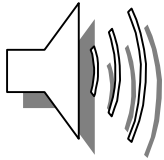
Prikbord

Onder deze rubriek kan eenieder die zich geroepen voelt zijn
opmerkingen, vragen, suggesties en dergelijke kwijt. (p.14)

(met onder andere de nieuwe rubriek “FAQ's”)

Agenda

Wat voor interessants is er te doen? (p.18)

Wegwijs

Voorwoord:

Zoals jullie al kunnen merken hebben, is de kogel door de kerk: onze nieuwsbrief pronkt voortaan met een eigen naam!

Er werd op de laatste VOOP vergadering van 23 januari ll. flink nagedacht, gewikt en gewogen en tenslotte gestemd: bijna unaniem werd voor de naam **eigen-wijs** gekozen.

De knipoog die deze naam meegeeft behoeft waarschijnlijk niet veel tekst en uitleg: we bewaken onze **eigen**-heid, we handelen in alle **wijs**-heid en we zijn daarin zeer **eigen-wijs** ook!

Met deze nieuwe naam kondigen we tevens de laatste nieuwsbrief van dit schooljaar aan. Het lijkt misschien wat voorbarig, maar toch wensen alle medewerkers van VONAC jullie nu reeds een prettige zomervakantie!

Wij zullen er volgend schooljaar ook weer bij zijn met pedagogische begeleiding, nascholingen en uiteraard met een nieuwe **eigen-wijs** in de maand oktober 2002.

Prettige vakantie!

Colofon:

✉ Verantwoordelijke uitgever voor deze nieuwsbrief is Linda Van Looy, Middelveld 5, 1860 Meise.

📄 Eindredactrice is Katty Elias - k Elias@vub.ac.be of telefoonnummer 02/629 21 51.

📖 **Eigen-Wijs** verschijnt trimestrieel, met een oplage van 92 exemplaren.

Wie, waar & hoe:

- ☑ *Linda Van Looy* (lvlooy@vub.ac.be) , tel: 02/629 21 51 - voorzitter
- ☑ *Jeanine Billens* (jbillens@vub.ac.be) , tel: 02/629 24 51 - ondervoorzitter
- ☑ *Simone Weise* (simone.depondt@belgacom.net) - penningmeester
- ☑ *Katty Elias* (keltas@vub.ac.be) , tel: 02/629 21 51- secretaris - coördinator nascholings- en pedagogische begeleidingsdienst
- ☑ *Mike Vrijzen* (mvrijzen@vub.ac.be) , tel: 02/629 24 09 - pedagogisch adviseur secundair en volwassenenonderwijs
- ☑ *Christiane Samaey* (csamaey@vub.ac.be) , tel: 02/629 12 20 - pedagogisch adviseur kleuter- en lager onderwijs

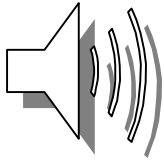
📍 Wij zijn gevestigd op het volgende adres:

VONAC
P/a VUB-IDLO – lokaal 3B202
Pleinlaan 2
1050 Brussel

☎ Ons algemeen telefoonnummer is: 02/629 21 51

📠 Faxen kan ook altijd op het volgende faxnummer: 02/629 36 36

Vragen? Opmerkingen? Geef ons gerust een seintje!

School in de kijker

RITMICA B.L.O.-school Vrije gesubsidieerde niet-confessionele school

Christiane Samaey
Pedagogisch adviseur

In deze nieuwsbrief staat de school RITMICA – buitengewoon lager onderwijs – in de kijker.

De school, te midden van het groen, is gelegen aan de Wouwstraat 44 te 2540 Hove en heeft eveneens een vestigingsplaats te Mortsel. Ze wordt bestuurd door mevrouw Caluwaerts. Je kan hen telefonisch bereiken op het nummer 03/460.11.50.

Kinderen vanaf 6 tot 14 jaar met motorische (type 4) en/of schoolse moeilijkheden (type 8) zijn in Hove welkom. De kinderen worden op een veilige, geborgen manier opgevangen in kleine groepjes van maximaal 10 kinderen en hebben één vaste leerkracht.

De schoolbevolking in Mortsel daarentegen bestaat uitsluitend uit kinderen behorende tot het type 8 en functioneert alsexternaat.

Als semi-internaat werkt de vestigingsplaats te Hove nauw samen met het medisch pedagogisch instituut (MPI) gelegen in hetzelfde domein. Deze kinderen genieten extra begeleiding in het MPI. De schoolbevolking in Mortsel daarentegen functioneert alsexternaat.

In beide scholen worden de leerinhouden thematisch behandeld. Gemiddeld werkt men 1 à 3 weken rond een thema. Dit hangt gedeeltelijk af van de graad van aandachtsvermogen van de kinderen. Er wordt niet klasoverschrijdend gewerkt, wat betreft de verschillende leergebieden, behalve voor het leerdomein “wereldoriëntatie”. Elke leerkracht tracht de opgelegde doelstellingen te bereiken.

De school hecht veel belang aan het aanleren van sociaal vaardig gedrag. Hierbij wordt er wel klasoverschrijdend gewerkt vanaf groep I tot en met groep VII door middel van het gebruik van de axenroos. Ook het leren leren via de “berengroepen” wordt klasoverschrijdend aangepakt vanaf groep VI.

Een orthopedagoge houdt zich nog een ½ uur per week extra bezig in de hogere graad met het aanleren van sociaal vaardig gedag.

Daarenboven werkt de school drie maal per jaar rond éénzelfde thema (bijvoorbeeld boekenweek in verband met taal).

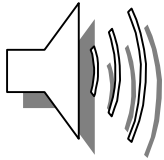
De kinderen worden op de voet gevolgd en voortdurend individueel bijgeschoold door de B.L.I.O. (Bijzondere leerkracht individuele opvoeding) om zodoende de opgelegde eindtermen van het lager onderwijs te bereiken. De bijscholing richt zich in het bijzonder op rekenen en taal.

In Mortsel gaan de kinderen nadien naar een “normale” secundaire school (beroeps of technisch). De kinderen zijn hierover bijzonder fier.

In Hove bereikt men het niveau van een 5de leerjaar. De meeste kinderen uit deze vestiging gaan naar het bijzonder secundair onderwijs.

In de school wordt ook veel aandacht besteed aan bewegingsvorming. De kinderen gaan regelmatig zwemmen onder voldoende begeleiding, zowel in als uit het water. Gedurende de wekelijkse turnlessen gaan de kinderen met motorische problemen naar het M.P.I. voor specifieke behandeling.

In Hove beschikken de kinderen over een ruime aangepaste tuin. Ze kunnen er spelen en - voor wie het nodig heeft - met aangepaste fietsjes rondrijden. Er is ook een moestuin waarin de kinderen mogen werken. Ze mogen dan hun “producten” aanbieden en er zelf de prijs van bepalen. Van werkelijkheidsonderricht gesproken!

April thema's

De nieuwe wereld

Christiane Samaey
Pedagogisch adviseur

Zoals vermeld in onze vorige nieuwsbrief (nr. 2) is "De nieuwe wereld" (Uitgeverij Van In) een volledig uitgewerkte methode voor wereldoriëntatie voor de hele basisschool, van de jongste kleuters tot en met de leerlingen van het zesde leerjaar. Zij ligt ter inzage bij VONAC tot einde juni 2002.

"De nieuwe wereld" is, geheel in overeenstemming met de leerplannen, een totaalpakket. De handleiding integreert de verschillende leerdomeinen of bestaansdimensies in een geheel van activiteiten en verbindt de vroegere zaakvakken (geschiedenis, aardrijkskunde, natuurkunde), verkeersopvoeding, muzische en technologische opvoeding, artistieke en (multi-)culturele beleving, sociale opvoeding,...kortom alle aspecten van het leren van kinderen, op een unieke wijze met elkaar. Als gevolg daarvan wordt minder aandacht besteed aan de (uitgesplitste) fysische werkelijkheden, maar wordt het accent gelegd op de maatschappelijke en sociale realiteit, waardoor de onderlinge samenhang van de deelaspecten in de methode goed tot zijn recht komt.

De handleidingen geven een methodisch-didactische opbouw voor het gehele basisonderwijs, van de jongste kleuters tot en met de twaalfjarigen.

De auteurs kozen echter niet voor een strikt graduele opbouw, gebonden aan leeftijd en klassen, maar voor een spreiding van leerinhouden met een meer integrerend karakter. Daaruit volgt dat "De nieuwe wereld" haar onderwerpen in een complementaire leerlijn aanbiedt. Een breed en overkoepelend onderwerp wordt in deelaspecten (subthema's) doorheen de hele basisschool behandeld en krijgt door dit opbouwconcept (jaar na jaar aanvullende aspecten bij hetzelfde onderwerp) steeds meer waarde in een duurzaam en overzichtelijk leerproces.

De methode hanteert een eigen opgebouwde complementaire leerlijn gebaseerd op ervaringsleren waarin 10 overkoepelende onderwerpen (thema's) telkens vanaf de kleuterleeftijd in subthema's tot bij de oudste leerlingen worden gebracht. Zodoende bouwt een kind gedurende acht jaar aan een wereld van begrippen, inzichten, vaardigheden en attitudes binnen een thematische context.

De overkoepelende thema's werden divers en eigentijds gekozen en de subthema's sluiten aan bij het niveau van de specifieke klas/leeftijd.

Volgende thema's komen aan bod : "Ik ben een kunstenaar", "Op je gezondheid", "Ik kom er wel", "Beestig bezig", "Het topje van de afvalberg", "Uit en thuis", "Van gebarentaal tot internet", "Samen, Veranderen", "Wereld van verschil".

Het volgende voorbeeld illustreert hoe in het overkoepelend thema "Ik ben een kunstenaar" de subthema's voor elke doelgroep in een complementaire leerlijn zijn uitgewerkt.

Jongste kleuters
PoPartiest De kleuters maken kennis met moderne schilderkunst en voelen zichzelf een beetje kunstenaar.
Oudste kleuters
Schilder ... en ... Geen stil leven bij een stilleven in deze klas. De kleuters leren kijken en vergelijken. En wat doen al die lijsten hier ? ☐
Eerste leerjaar
Kunstgalerij Op zoek gaan naar kunst en de klas omtoveren tot een kunstatelier : experimenten met materialen en middelen ☐
Tweede leerjaar
Ontroerend mooi ! Kleur bekennen. Kunst kijken en doen : van kleien en dansen, over uitbeelden en knutselen tot schrijven van poëzie. ☐
Derde leerjaar
Ik ben een muzIKant Een "muzaïek" van klanken, met orkesten en zelfgemaakte instrumenten. Beluisteren, bekijken en zelf doen. ☐
Vierde leerjaar
Drama, de Grieken achterna Op de planken staan is voor kinderen de uitdaging. Welke achtergronden van het theater leggen ze bloot ? ☐
Vijfde leerjaar
Cheese De leerlingen beleven de wereld van de fotografie en ontdekken schoonheid en kunst op de gevoelige plaat. ☐
Zesde leerjaar
Met kwast, met beitel, met noten ... met stijl De leerlingen verkennen op een eigen wijze en op hun niveau de kunst van heden en verleden.

"De nieuwe wereld" heeft oog voor de mogelijkheden en moeilijkheden die de leerkrachten in de praktijk ondervinden en biedt naast een inhoudelijke ook een didactische houvast. De methode opteert voor een vast stramien, een voor alle niveaus duidelijk en overzichtelijk pedagogisch-didactisch concept. Elk groepsgebonden subthema oogt qua didactische verwerking gelijk, maar de volgorde en de inhoud van de verschillende activiteiten worden heel anders ingevuld.

Ook aan de pedagogisch-didactische componenten wordt er veel aandacht besteed en deze zijn aanwezig bij elke verwerking van een subthema. Volgende didactische opbouw wordt gehanteerd: inleving, verbreding, expressie en verhaallijn, duurzaamheid en veranderingsprocessen, handvaardigheid en techniek, expositie en demonstratie, engagement in/en actie.

Inleving omvat inlevingsactiviteiten met als doel kinderen te bevragen, te interesseren, ... over het gekozen thema. Alle vormen van exploratie, observatie, communicatie, experiment ... zijn hier aan de orde.

Verbreding slaat op activiteiten die het thema inhoudelijk "breder en ruimer" maken. Vooral het vragen en antwoorden stellen is hier van belang.

Expressie en verhaallijn vragen dat kinderen zich uiten, dingen op een andere wijze beleven en tot uitdrukkingen brengen. Hier komen tal van muzische activiteiten aan bod.

Duurzaamheid en veranderingsprocessen krijgen in de didactische benadering de betekenis van zorg en respect voor mens en milieu. Wat doe je zelf om deze wereld beter, mooier ... te maken?

Handvaardigheid en techniek betekenen niet alleen kundig en accuraat hanteren van schaar, passer, ... maar eveneens het vaardig omgaan met diverse grondstoffen en gereedschap.

Expositie en demonstratie zorgen voor de nodige apotheose van elk thema. Het opstellen van een expositie of het geven van een demonstratie bevestigt de kinderen collectief in wat ze gedurende het thema gezamenlijk en/of individueel hebben gerealiseerd.

Engagement en actie zijn noodzakelijke componenten aangezien wereldoriëntatie waardegericht is. Daarom is er voor elk thema een activiteit die kinderen uitnodigt tot actie en engagement. Attitudegerichte activiteiten die het imago van de school bepalen, die gestalte aan de schoolvisie geven, ... vinden hier plaats.

Zowel de horizontale lijn doorheen alle thema's als de verticale leerlijn in deze zevenledige didactische opbouw is in "De nieuwe wereld" duidelijk aanwezig. De auteurs hebben ervoor gezorgd dat voortdurend inzichten, begrippen en vaardigheden uit taal, wiskunde, technologische opvoeding, bewegingsopvoeding, ... in het project zijn verwerkt.

Voor elk leerjaar van de lagere school bestaat "De nieuwe wereld" uit (voor de leerlingen) een werk- en groeiboek en evaluatieboekje, (voor de leerkracht) een handleiding, (voor de klas) een tekstenbundel, een kaartenbak met opdrachtkaarten, een documentatiemap en

een cd-rom. Voor de jongste en oudste kleuters is er telkens een groeiboek (voor de kinderen), een handleiding (voor de leerkracht) en een documentatiemap en cd-rom (voor de klas).

Je kan bij Uitgeverij Van In een informatiebijeenkomst over *“De nieuwe wereld”* bijwonen, of één van hun voorlichters uitnodigen om op een personeelsvergadering, teamgesprek of pedagogische studiedag aanwezig te zijn (tel. 03/480.55.11).

Evolutie in professionele begeleidingsconcepten: supervisie – werkbegeleiding - coaching

Mike Vrijsen
Pedagogisch adviseur

1. Situering

“De opleiding ‘coaching van beginnende leraren’ gaat door in lokaal 3B201”, hoor ik een nascholer aankondigen. Vrij formeel geklede dames en heren schuiven het lokaal binnen. Zij hebben blijkbaar hun ‘strepen in het onderwijs’ al verdiend.

Verderop in de gang wachten een vijftal studenten uit de academische lerarenopleiding op de aanvang van hun supervisiebijeenkomst. Bladerend in het tijdschrift ‘Supervisie in opleiding en beroep’ kom ik aangestapt. Het is een themanummer over ‘werkbegeleiding’. Ik maak de deur van het lokaal open en de studenten nemen plaats rond de tafel.

Later op de dag maak ik deel uit van een intervisiebijeenkomst met collega’s en worden ervaringen met het werken met studenten uitgewisseld.

In de namiddag ben ik uitgenodigd op een vergadering met de directie van een instelling betreffende het organiseren en vormgeven aan ‘coaching’ van hun lerarenteam. Ik ben niet zeker wat zij onder ‘coaching’ verstaan, maar het blijkt in de instelling een ingeburgerd begrip te zijn. Ik vermoed dat het begrip ‘losjes’ wordt gebruikt als een synoniem voor ‘begeleiding’.

Deze schets om aan te geven dat in de wereld van de professionele begeleiding verschillende begeleidingsvormen worden gehanteerd. De hogerop aangehaalde begeleidingsvormen kunnen met vele andere vormen worden aangevuld zoals: consultatie, bijscholing, advieswerk, psychotherapie, casuïstiek bespreking, toetsing, mentorschap, collegiale consultatie, counseling en functioneringsgesprekken, mentorschap, ... en deze lijst is verre van volledig.

In de volgende paragrafen wil ik aantonen dat ‘wildgroei’ in de begeleidingsvormen een bedreiging kan vormen voor de professionele invulling van ‘begeleiding’. Ter illustratie zal ik ingaan op drie begeleidingsconcepten, nl. supervisie, werkbegeleiding en coaching. Door kort in te gaan op de ‘evolutie van concepten’ zal ik proberen aan te tonen dat supervisie en werkbegeleiding, inhoudelijk en methodologisch uitgewerkte professionele begeleidingsvormen zijn en contrasteren met het modieuze ‘coachingconcept’.

2. Professioneel begeleiden

Is het wel belangrijk een helder onderscheid te maken tussen de verschillende begeleidingsconcepten die op de ‘markt’ terug te vinden zijn? Is het niet een beetje muggenzifterij en een activiteit van academici om na te pluizen wat de verschillen en de overeenkomsten zijn tussen de verschillende begeleidingsconcepten? Begeleiding is begeleiding en daarmee is de kous af. “Zolang de leraren maar tevreden zijn is er geen vuiltje aan de lucht” wordt soms sloganmatig gesteld. “Met een beetje durf kan iedereen wel begeleiden.” Eigenlijk is het niet moeilijk, zeker als je eigen kinderen in hun

ontwikkeling hebt 'begeleid'. Ligt het echter niet in onze 'aard', verscholen als een narcistische neiging, om anderen te begeleiden en de weg te tonen?

Uiteraard heb ik het in dit artikel niet zo maar over 'begeleiding', maar over '**professioneel begeleiden**' en dat maakt wel een groot verschil uit.

Professioneel begeleiden gaat over het begeleiden omwille van een 'dwingend thema', bijvoorbeeld een hulpvraag of een nieuwe uitdaging en niet over het begeleiden van een natuurlijk ontwikkelingsproces. Bij een professionele begeleiding wordt de keuze van de begeleidingsvorm bepaald door het thema van de leraar. Je zou terecht achterdochtig worden indien dat niet het geval zou zijn. Begeleiding zou dan lijken op het zalfje uit mijn grootmoeders apotheekkastje, dat een remedie was voor alle kwalen.

In de 'contracteringsfase' wordt, na analyse van het thema van de cliënt, nagekeken welke professionele begeleiding een passend antwoord kan opleveren. In een contract worden de modaliteiten van de begeleiding vastgelegd. Uiteraard is hiervoor een nauwkeurige definiëring van het aangeboden begeleidingsconcept en een goed uitgewerkte methodologie noodzakelijk.

2.1. Supervisie

De afgelopen decennia is in Nederland, en internationaal erkend, een helder gedefinieerd concept van supervisie en superviseren uitgekristalliseerd. Dit supervisieconcept wordt in verschillende opleidingen overgedragen en de beheersing ervan maakt deel uit van het beroepsprofiel van de erkende supervisor.

Typisch aan dit Nederlands supervisiemodel, in vergelijking met andere begeleidingsvormen, is de **smalle definiëring** van het concept door de gerichtheid op ervaringsleren door middel van reflecteren. Het zou ons te ver leiden om de evolutie van dit concept hier te schetsen, maar de smalle definiëring van het concept is het gevolg van heel wat overleg tussen experts op basis van praktijkervaring en wetenschappelijk onderzoek, waarbij de essentiële en werkzame onderdelen van de bijkomstige werden onderscheiden. Door dit proces is het draagvlak, het toepassingsdomein en de methodologie van supervisie en superviseren sterk geëxpliciteerd en uitgewerkt als een gevestigde vorm van professionele begeleiding.

Essentieel in supervisie is een methode op het gebied van opleiding en deskundigheidsbevordering, die gericht is op het **leren** zelfstandig en geïntegreerd functioneren in de uitoefening van een dienstverlenend beroep, waarin het doelgericht hanteren van de relatie tussen leraar en anderen een belangrijke rol speelt. Supervisie is gericht op de integratie van de verschillende aspecten van de persoonlijkheid van de persoon - bewustwording van eigen rol, eigen normen, gedachten en gevoelens op het werk - en dit in de uitoefening van zijn beroep.

2.2. Werkbegeleiding

In het voorgaande heb ik aangegeven hoe een (begeleidings-) concept op basis van praktijkervaring en wetenschappelijk onderzoek steeds verder wordt geëxpliciteerd en verfijnd. Door dit proces wordt niet alleen duidelijk welke doelstellingen met welke leraren er een bepaalde begeleidingsvorm aangewezen is, maar evenzeer welke doelstellingen niet kunnen worden bereikt.

Zo is er in het professioneel debat de vraag gerezen naar een apart concept dat de methodologie zou ontwikkelen betreffende het begeleiden van **organisaties** in hun functioneren, in het realiseren van hun doelstellingen. Om vanzelfsprekende redenen werd deze professionele begeleidingsvorm eerst 'organisatiesupervisie' genoemd, maar nadien omgedoopt tot **werkbegeleiding**. Om Babylonische spraakverwarring te voorkomen: het is deze vorm van professionele begeleiding dat in de Angelsaksische landen gekend is als 'supervision', in de betekenis van 'toezicht houden op' (leiding geven) en ondersteuning bieden bij de uitvoering van de uitoefening van de taak van een medewerker, opdat de (deel-) doelstellingen van de organisatie zouden worden bereikt.

Op een even rigoureuze wijze, zoals met supervisie, werd deze begeleidingsvorm omschreven en methodologisch uitgewerkt. Menig artikel is aldus gepubliceerd en studiedagen zijn georganiseerd over het spanningsveld tussen 'controle' en 'begeleiding', met de nadruk op 'leidinggeven' van de medewerker.

Wat leert dit ons over het ontwikkelingsproces van concepten? Concepten, begeleidingsconcepten, zijn te beschouwen als kennisgehelen waarover onder experts een consensus bestaat: "dit verstaan we onder het concept en op dit ogenblik lijkt dit de meest geëigende (efficiënte) wijze van aanpak". In functie hiervan wordt een begeleidingsprotocol ontwikkeld. Bij het Nederlands supervisiemodel is er consensus over ervaringsleren door middel van reflecteren. Deze consensus kan uiteraard telkens opnieuw in vraag worden gesteld of eventueel bijgestuurd, of aanleiding geven tot het creëren van een nieuw concept. Zo wordt bij werkbegeleiding in eerste instantie de nadruk gelegd op het **werk** dat aan bepaalde kwalitatieve eisen moet voldoen (leiding geven) en in vergelijking met supervisie, veel minder op het leerproces en de persoonsvorming van de leraar in zijn beroep.

Werkbegeleiding is: leiding geven aan, ondersteunen van en stimuleren van een leerhouding bij uitvoerende werkers van semi-professionele organisaties (afdelingen), met als doel de best mogelijke hulp/dienstverlening aan leraren, zowel kwalitatief als kwantitatief, te verlenen. Richtlijnen voor werkbegeleiding zijn het beleid van de instelling en de eisen die gelden voor het beroep van de uitvoerende leraar.

2.3. Coaching

In vergelijking met supervisie en werkbegeleiding heeft 'coaching' zijn sporen niet of nog niet verdiend. Getuige hiervan is het zeer divers en weinig eenduidig beeld van de

theorie, de mogelijke methodiek en praktijk van coaching. Het begrip kent geen nauwe omschrijving, zodat het toepassingsgebied erg gelijk op 'het zalfje uit grootmoeders apotheekkastje'. Het brede toepassingsgebied waarvoor coaching in aanmerking komt, wordt duidelijk met volgend verre van volledig lijstje: personal coach, business coach, career management coach, executive coach, web coach, personal success coach, manager coaching, job coaching, loopbaan- of carrièrecoaching, coaching als vorm van conflicthantering, time coaching, action coaching, sales coaching, corporate coaching, studietoetscoaching, levenscoach, de financial coach, sportcoach, enzovoort. Op zijn minst kan worden gesteld dat 'coaching', op dit ogenblik, een heel populair en lucratief, maar geen uitgekristalliseerd begeleidingsconcept is. Getuige hiervan is het enorme aanbod van boeken die op de markt verschijnen met het woordje 'coach' in de titel.

In de praktijk en in theorie blijkt coaching nu eens gebruikt te worden als een containerbegrip, waarin ongedifferentieerd een grote verscheidenheid aan begeleidingsactiviteiten wordt aangeduid, dan weer als een paraplubegrip waaronder specifieke vormen van begeleiding worden onderscheiden. Het gevolg daarvan is dat coaching als begeleidingsvorm theoretisch en methodisch niet gemakkelijk in haar eigenheid is af te grenzen en te conceptualiseren.

Het is niet eenvoudig om een signalement van coaching aan te geven dat gestoeld is op een brede consensus onder experts, zoals ik voor supervisie en werkbegeleiding heb gedaan. Het accent van coaching ligt op het begeleiden van leraren in het verwerven van relatief complexe, maar af te bakenen en dus overdraagbare **vaardigheden** van (doorgaans) semi-professionelen. Voor meer complexe werkzaamheden en bijbehorende vaardigheden, alsmede voor het verbeteren van de reflectieve competenties zijn andere begeleidingsvormen meer geschikt. Het gaat bij coaching om relatief kortlopende trajecten met een specifiek onderwerp en met persoonlijke doelen.

3. Tot slot

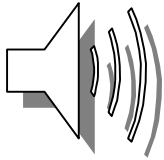
Het pogen duidelijkheid te scheppen tussen deze drie begeleidingsvormen wil niet zeggen dat in feitelijke begeleidingstrajecten geen aanvullingen, combinaties of uitwisselingen van coaching en ander begeleidingsvormen mogelijk zijn. Zo kan ik me goed inbeelden dat in coaching bijvoorbeeld supervisie-elementen ingebouwd worden als het leren verduidelijken van eigen handelen. Coaching binnen een supervisietraject lijkt lastiger, omdat daarmee de aandacht verschuift van leren reflecteren naar instructie.

In dit artikel heb ik willen aangeven dat professionele begeleidingsconcepten dynamisch zijn. De evolutie die het supervisieconcept onderging, de differentiëring met werkbegeleiding en het opkomen van 'coaching' getuigen hiervan. Of de vele variaties op coaching, variaties op eenzelfde thema zijn en het arsenaal aan professionele begeleidingsvormen op een waardevolle wijze aanvullen, zal de tijd moeten uitwijzen.

Kennismaking met professionele begeleidingsvormen

VONAC organiseert op 24 oktober 2002 een nascholing die dieper ingaat op de verschillende professionele begeleidingsconcepten supervisie, werkbegeleiding en coaching. Aan de hand van een theoretisch kader kunnen directies en lerarenbegeleiders op een praktische manier distilleren welke begeleidingsvorm voor hun school het meest van toepassing is.

- Meer praktische informatie over deze nascholing kan je terugvinden onder de rubriek "*agenda*", blz. 19.

Prikbord

Deze rubriek staat open voor eenieder die zich geroepen voelt iets te vragen, te suggereren, op te merken, te informeren...

Ontwikkelingsdoelen buitengewoon lager onderwijs

De ontwikkelingsdoelen type 8 zijn onlangs decretaal vastgelegd en moeten worden nagestreefd vanaf 1 september 2002.

De ontwikkelingsdoelen type 1 zitten in het traject van decretale goedkeuring en worden hopelijk ook vanaf 1 september 2002 van kracht.

Beide aanvullingen kan men op dit moment op de VLOR site vinden (www.vlor.be): kies voor de optie *advies*, ga door naar *algemene raad basisonderwijs, afdeling buitengewoon onderwijs*, dan ga je weer naar *advies* en zo beland je bij *type 8 en type 1*. De ontwikkelingsdoelen liggen eveneens ter inzage bij VONAC.

🔔 Voor meer informatie aangaande dit onderwerp kan je ook contact opnemen met Christiane Samaey (csamaey@vub.ac.be) of telefonisch: 02/629 12 20.

De kracht van je stem

“De kracht van je stem” heeft een eigen plek op het internet: www.dekrachtvanjestem.be. De site bevat informatie over het project, een quiz, een brievenbus voor reacties en voorbeelden van het lesmateriaal. Dat kan ook on line besteld worden. De Vlor stelde de site officieel voor tijdens de studiedag van 23 januari in het Vlaams Parlement.

Meer dan 150 leerkrachten kwamen toen kennismaken met het lesmateriaal van “De kracht van je stem”. Professor Marc Hooghe opende de studiedag met de resultaten van zijn onderzoek naar politiek en democratie bij jongeren. Belangrijke conclusie voor het onderwijs is dat projecten rond democratische opvoeding maar effect hebben als ze ingebed zijn in een open en democratische schoolcultuur. Na de voorstelling van het educatief project door Vlaams informatieambtenaar Francis Decoster gingen de deelnemers met het lesmateriaal aan de slag in zes werkwinkels.

Momenteel wordt het lesmateriaal ontwikkeld voor BuSO, DBSO en voor het Volwassenenonderwijs. Het is de bedoeling om het volgend jaar gratis aan te bieden via de site.

📁 Deze informatie komt uit: "in beraad", nieuwsbrief van de Vlaamse Onderwijsraad, jaargang 11, nummer 1, eerste trimester 2002.

De kunst van het klagen

"Je moet niet zo klagen, kind! Zeur niet zo!" Hoor je dit wat te vaak? Ben je het zat? Roep dan: *"STOHOP!"* *"Ik heb het recht om te klagen"*.

Pubers die niet klagen zijn geen echte pubers. 8 kant en klare klaagtips:

1. Klaag erover dat je moe bent. Blijf de hele nacht wakker om te bedenken waarom.
2. Klaag over te weinig tijd om te klagen. Heb je wel genoeg tijd? Mopper dan over de tijd die vliegt.
3. Klaag over leerkrachten als je een slecht rapport hebt. Zwijg bij een goed rapport.
4. Klaag over te veel huiswerk, zeker tijdens de zomervakantie.
5. Beklaag je over andermans muziek. Vooral die van je zus of broer.
6. Een slechte film gezien? Klaag! Was de film goed, klaag dan over het feit dat er zo weinig goede films zijn.
7. Zie je iemand zonder fietslicht over de straat rijden? Klaag erover, ook overdag.
8. Vind je niets om over te klagen? Lees dan eens het schoolreglement: het is een goudmijn als je onderwerpen zoekt om over te klagen.

Het is nu aan jou om ervoor te zorgen dat de kunst van het klagen niet verdwijnt. Begin alvast te klagen over deze nieuwsbrief!

En denk eraan, vergissen is menselijk. Klagen over andermans vergissingen is hemels!

📁 Deze brok humor komt uit: "Yeti", Verschrikkelijk tijdschrift, maart 2002 - 3, p. 3.

Nieuw voedingsspel voor 5 tot 8 jarigen

Het gaat ronduit slecht met de voeding van de kinderen in België: kinderen eten geen volwaardig ontbijt meer, ze eten vaak te vet en consumeren nagenoeg elke dag snacks en softdrinks. De gevolgen van ongezonde voedingsgewoonten blijven dan ook niet uit. Zo'n 30 à 40% van de sterfgevallen van kanker zou het gevolg zijn van slechte voedingsgewoonten.

De Vlaamse Liga tegen Kanker bracht zopas een voedingsspel uit voor 5 tot 8 jarigen.

Het voedingsspel "5 maal eten" is een speldoos met 5 verschillende spellen waarin kinderen kennis maken met gezonde voeding en de voedingsdriehoek. Het wil kinderen bewust maken van gezonde voeding: wat is gezond, wat is ongezond? Welke

voedingsmiddelen moet je elke dag eten en hoeveel moet je ervan eten? Wat mag je maar af en toe eten en wat eet je beter niet? Waar komt ons voedsel vandaan? In welke seizoenen komen de verschillende soorten groenten en fruit voor?

Bij de spellen hoort ook een boeiende dosis achtergrondinformatie voor de leerkracht en meer tips om rond gezonde voeding te werken in de klas, op school en thuis. Bovendien zit er in elke doos een poster van de voedingsdriehoek.

Voor meer informatie over het voedingsspel en gezonde voeding in het algemeen kan u elke werkdag terecht op de Gezondheidslijn van de Vlaamse Liga tegen Kanker: 070/344.144;

🛒 Je kan dit pakket ook meteen bestellen aan de prijs van € 38,50 + verzendingskosten (beperkte voorraad):

Centrum voor Informatieve Spelen
Naamsesteenweg 164
3001 Heverlee
tel: 016/22.25.17
fax: 016/29.50.99
cis@spelinfo.be
www.spelinfo.be

📁 Deze informatie komt uit: “evocatief – ouders voor ouders”, driemaandelijks blad van EVO & ROGO, 11de jaargang: maart-april-mei, schooljaar 2001-2002, nr. 3.

FAQ's¹

Omdat wij in onze omgeving vaak met steeds terugkerende vragen geconfronteerd worden, dachten wij dat het wel eens interessant zou kunnen zijn om er in onze nieuwsbrief een vaste rubriek van te maken. Zo zullen we van nu af aan in elke nieuwsbrief een “FAQ” behandelen.

We rekenen er natuurlijk op dat jullie je, wat vragen stellen betreft, ook niet onbetuigd zullen laten!

🗨 *Wie of wat vertegenwoordigt VOOP eigenlijk?*

➔ VOOP – Vlaams Onderwijs OverlegPlatform – is een koepel die een veertiental scholen in Vlaanderen groepeert, gaande van basisonderwijs (gewoon en buitengewoon), over secundair onderwijs (gewoon en buitengewoon) en hoger onderwijs (universitair en niet-universitair) tot volwassenenonderwijs.

Al deze scholen (op één uitzondering na) behoren tot het vrij gesubsidieerd niet-confessioneel onderwijs.

De koepel VOOP, valt samen met andere koepels als: de Federatie van Steinerscholen, FOPEM (Federatie van Onafhankelijke Pluralistische Emancipatorische Methodescholen) en de Katholieke, Joodse, Protestantse, Orthodoxe, Islamitische (...) scholen onder één net resulteert, namelijk het vrij gesubsidieerd net.

---

¹ Frequently Asked Questions

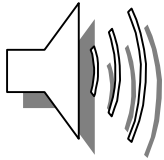
VOOP, de Federatie van Steinerscholen en FOPEM hebben een samenwerkingsverband onder de naam "OKO" - Overleg van Kleine Onderwijsverstrekkers. OKO zorgt voor een stevige gemeenschappelijke vertegenwoordiging in onder andere de Vlor.

Abonnementenservice

Iedereen waar we aan dachten heeft een exemplaar van deze nieuwsbrief in de bus gekregen. Toch zullen er geïnteresseerden tussen de mazen van het geheugen geglipt zijn. Vergeef het ons en wees niet boos; laat ons gewoon even weten wie ook nog graag een exemplaar wil ontvangen en we sturen graag dit en alle andere komende nummers op!

Contacteer Katty Elias: tel: 02/629 21 51
fax: 02/629 36 36
E-mail: keliias@vub.ac.be

Adres : VONAC
P/a VUB/IDLO, lokaal 3B202
Pleinlaan 2
1050 Brussel

Agenda²

Zin en onzin van eindtermen en leerplannen

Dit is de titel van een studiedag die door het Interfacultair Departement voor LerarenOpleiding (IDLO) wordt georganiseerd aan de Vrije Universiteit Brussel (VUB), op vrijdag 17 mei 2002.

Via deze studiedag wil het IDLO een discussie op gang brengen over functies van eindtermen en leerplannen, over hun opportuniteit en over alternatieven voor de toekomst.

Gastprekers zijn: Prof. Dr. R. Van Aerschot (voorzitter Raad van Bestuur), Prof. G. Moens (voorzitter IDLO), Dhr. G. Schelstraete (Secretaris-generaal Vlaams Verbond van het Katholiek Secundair Onderwijs), Prof. Dr. R. Standaert (Directeur Dienst voor Onderwijsontwikkeling), Dra. S. Pauwels (medewerker IDLO) en Prof. Dr. B. Van Camp (Rector van de Vrije Universiteit Brussel).

Doelgroep voor deze bijeenkomst: inspectie, pedagogische begeleidingsdiensten, dienst voor onderwijsontwikkeling, lerarenopleiders, directies en leraren secundair onderwijs, VUB-docenten, docenten hoger onderwijs, bij het onderwijs betrokken instanties.

- Deze studiedag start om 9u30 en sluit af om 12u45, gevolgd door aperitief en lunch.
- Hij gaat door aan de VUB - campus Jette.
- Inschrijven dient gebeuren voor 9 mei 2002 op het IDLO.

🔔 Voor meer en andere informatie kan je terecht op het secretariaat IDLO:
tel: 02/629 36 54, fax: 02/629 36 36
E-mail: idlo@vub.ac.be
<http://www.vub.ac.be/IDLO>

Het Grote Cursusaanbod Brussel

In deze gratis brochure vind je een overzicht van het vormingsaanbod voor volwassenen in Brussel: van academies, gemeenschapscentra en tuinbouwverenigingen tot avondscholen en opleidingen voor zelfstandigen. Je vindt een uitgebreid overzicht van cursussen, workshops en ateliers.

---

² In deze rubriek is het niet onze bedoeling het totale aanbod van nascholingen, lezingen, cursussen, enz in Vlaanderen weer te geven. De selectie gebeurt volledig ad random, zonder wie of wat dan ook te willen bevoordelen of benadelen.

Daarnaast zijn ook cursussen en dergelijke die dezelfde instellingen organiseren voor kinderen en jongeren in deze brochure opgenomen, voorzover ze in een reeks plaatsvinden; éénmalige activiteiten vallen buiten het bestek van deze brochure.

- Deze handige brochure vol boeiende en zeer uiteenlopende activiteiten is een hebbeding voor al wie in en rond de hoofdstad woont of werkt.
- Zij is een uitgave van het College van de Vlaamse Gemeenschapscommissie en werd gerealiseerd door de directie onderwijs en de directie cultuur, dienst gemeenschapscentra van de Vlaamse gemeenschapscommissie.

🔔 De brochure is gratis te verkrijgen:

directie onderwijs: tel: 02/482.00.89

directie cultuur, dienst gemeenschapscentra: tel: 02/243.74.51

🔔 De digitale versie van de brochure vind je op het internet:

<http://digitaalbrussel.vgc.be>

Kennismaking met professionele begeleidingsvormen

VONAC organiseert op 24 oktober 2002 een nascholing die dieper ingaat op de verschillende professionele begeleidingsconcepten supervisie, werkbegeleiding en coaching. Aan de hand van een theoretisch kader kunnen directies en lerarenbegeleiders op een praktische manier distilleren welke begeleidingsvorm voor hun school het meest van toepassing is.

Een introductie van dit onderwerp vind je reeds onder de rubriek "April thema's", blz. 9 e.v., "Evolutie in professionele begeleidingsconcepten: supervisie - werkbegeleiding - coaching", door Mike Vrijzen.

- Deze nascholing is in eerste instantie bedoeld voor VOOB-leden; niet-leden zijn echter ook welkom en betalen € 25. Let op: het aantal inschrijvingen is beperkt tot 16 deelnemers.
- Inschrijven kan tot 16 oktober 2002.

🔔 Voor meer informatie en inschrijvingen, contacteer Katty Elias:

tel: 02/629.21.51

E-mail: k Elias@vub.ac.be

Forum Basisonderwijs

De Vlaamse Onderwijsraad organiseert om de twee jaar een Forum Basisonderwijs. Dit jaar bestaat het Forum uit twee studiedagen over het thema "technologische vorming in het basisonderwijs". De eerste studiedag heeft plaats op 15 mei 2002 in Technopolis te Mechelen.

- In bijlage vind je het persbericht dat de eerste studiedag aankondigt.
- Inschrijven kan tot 1 mei 2002 met de antwoordkaart bij de uitnodiging of op de Vlor-website en kost € 15.

 Voor meer en andere informatie kan je terecht bij

Vlaamse Onderwijsraad, Leuvenseplein 4, 1000 Brussel

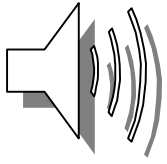
Tel: 02-219 42 99

Fax: 02-219 81 18

www.vlor.be

Heb je specifieke vragen over nascholingen? Aarzel dan niet ons te contacteren op het nummer 02/629 21 51 of via E-mail!

Bijlage

Persbericht

Forum Basisonderwijs promoot technologische vorming

Brussel, 1 maart 2002

Met het Forum Basisonderwijs brengt de Vlaamse onderwijsraad om de twee jaar een actueel pedagogisch thema op de voorgrond. Dit jaar is dat technologische vorming in het basisonderwijs. Tijdens twee studiedagen wil het Forum de invoering van technologische vorming in het ganse basisonderwijs stimuleren en met praktijkvoorbeelden ondersteunen.

De eerste studiedag is bestemd voor directeurs en verantwoordelijken technologische vorming. Hij heeft plaats op woensdag 15 mei in Technopolis in Mechelen en is volledig gewijd aan de implementatie van technologische vorming op het niveau van de school. Vier directeurs en verantwoordelijken technologie zullen er vertellen hoe zij te werk gingen. Zowel het kleuter- en lager onderwijs als het buitengewoon basisonderwijs komen aan bod.

De studiedag biedt daarnaast ruimte voor debat. De deelnemers zullen niet alleen inspiratie putten uit de ervaringen van collega's maar ook zelf kunnen meedenken over een visie op technologische vorming en de plaats ervan in het schoolwerkplan. Na afloop van het debat kunnen ze nog een gratis bezoek brengen aan Technopolis.

Voor leerkrachten is er een tweede forum op 13 november in het Provinciehuis in Antwerpen, helemaal gewijd aan Technologische vorming in de klas.

Praktische informatie over het Forum Basisonderwijs vind je op de website van de Vlaamse Onderwijsraad: www.vlor.be Je kan je er tot 1 mei ook inschrijven. Alle basisscholen ontvangen half maart een uitnodiging met een inschrijvingskaart. Deelnameprijs 15 euro.

Forum Basisonderwijs kort:

Eerste forum over de invoering van technologische vorming op school voor directeurs en verantwoordelijken technologische vorming op 15 mei in Technolopolis in Mechelen.
Deelnameprijs 15 euro. Inschrijven vóór 1 mei met de antwoordkaart bij de uitnodiging of op de Vlor-website.

Vlaamse Onderwijsraad, Leuvenseplein 4, 1000 Brussel

Tel: 02-219 42 99

Fax: 02-219 81 18

www.vlor.be